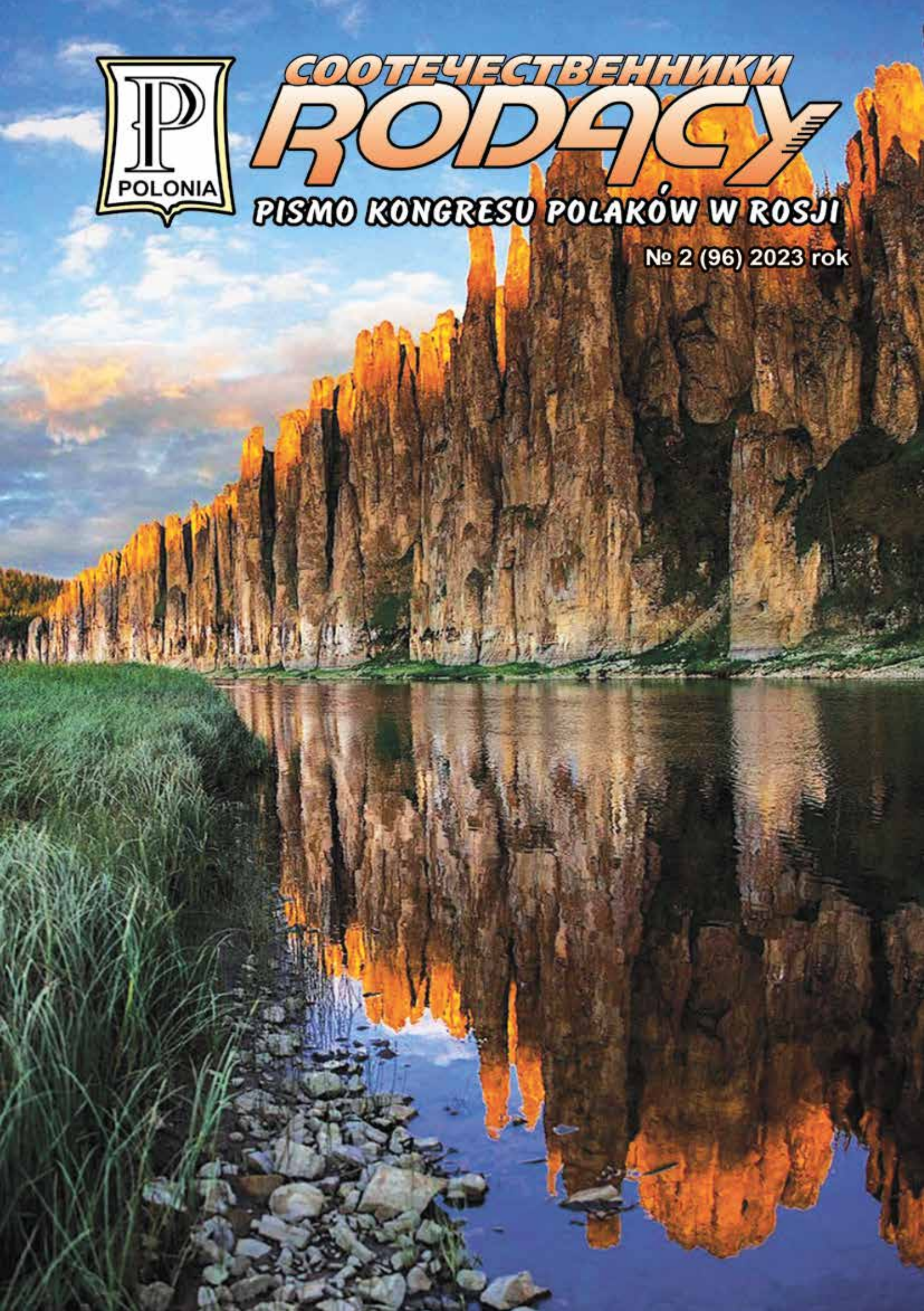

СООТЕЧЕСТВЕННИКИ
РОДАСЫ

PISMO KONGRESU POLAKÓW W ROSJI

№ 2 (96) 2023 rok

«RODACY»

Wydanie kulturalno-oświatowe.

Wydawcy: OFPNKA «Kongres Polaków w Rosji», zespół twórczy.

Redaktor naczelny Sergiusz Leończyk.
Rada redakcyjna: Artiom Czernyszew, Sergiusz Niemkow, Ludmiła Poleżajewa,

Wojciech Korwin-Kossakowski,

Marina Kożewnikowa, Helena Władimirowa.

Zdjęcie na okładce: Park Narodowy „Słupy Leńskie” (Jakucja).

Źródło: krot.info.

Adres redakcji i wydawnictwa:

Rosja 655012, m. Abakan,
ul. Tarasa Shevchenko, 64–51

Kontakty:

Telefon: +7 923 214 29 48;

E-mail: rodacynasyberii.pl@gmail.com

• www.rodacynasyberii.pl

• www.facebook.com/rodacynasyberii

• vk.com/public204043263

Nakład 999 egz.

Kwartalnik ukazuje się w 2 językach od 1997 r.

Kolportaż bezpłatny.

«RODACY» (СООТЕЧЕСТВЕННИКИ)

Культурно-просветительское издание.
Издается с 1997 года.

Учредители: Всероссийская общественная организация «Федеральная польская национально-культурная автономия “Конгресс поляков в России”», творческий коллектив.

Гл. редактор Сергей Леончик.

Редакционный совет: Артем Чернышев, Сергей Немков, Людмила Полежаева,

Войцех Корвин-Коссаковский,

Марина Кожевникова, Елена Владимирова.

Фото на обложке: Национальный парк «Ленские столбы» (Якутия).

Фото: krot.info.

Адрес редакции, издателя:

Россия, 655012, г. Abakan,
ул. Тараса Шевченко, 64–51

Контакты:

Телефон: +7 923 214 29 48

E-mail: rodacynasyberii.pl@gmail.com

• www.rodacynasyberii.pl

• www.facebook.com/rodacynasyberii

• vk.com/public204043263

Тираж: 999 экземпляров.

Выходит раз в квартал

на польском и русском языках.

Распространяется бесплатно.

6+

STOWARZYSZENIE
„WSPÓLNOTA POLSKA”

Проект финансируется
из средств Канцелярии
Председателя Совета Министров
в рамках конкурса
для Польши и поляков за границей
в 2023 г.

Projekt finansowany
ze środków Kancelarii Prezesa Rady Ministrów
w ramach konkursu
Polonia i Polacy za Granicą 2023

Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów
i nie może być utożsamiana
z oficjalnym stanowiskiem Kancelarii Prezesa Rady Ministrów

Spis treści

• Wizyta Ambasadora polskiego do permskich Polaków (Perm).....	3
• Prezentacja rosyjskiego wydania książki „Błękitny trop” (Moskwa)	4
• Obchody 550. rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika (Sankt Petersburg)	5
• Pamięci Wojciecha Korwin-Kossakowskiego.....	5
• Dzień Języka Ojczystego i Tłusty Czwartek (Moskwa).....	6
• Święto Pączka w Petersburgu i Abakanie	7
• Polskie uczone w Uzbekistanie (Taszkent)	8
• O nadaniu Fundacji imienia Jana Olszewskiego.....	9
• Turniej „Znawcy melodii” (Moskwa)	9
• 2023 rok – rokiem Wisławy Szymborskiej (Moskwa).....	10
• Spotkanie z tradycją. Palmy wielkanocne (Moskwa)	10
• Dyplom laureata dla „Syberyjskiego Krakowiaka” (Abakan)	11
• Odświeżenie tablicy pamiątkowej (Sankt Petersburg)	11
• Na konferencji naukowej o tańcu polskim (Abakan).....	12
• Akcja wielkiego szukania pisanek zakończona.....	12

Festiwal Kultury Polskiej (Abakan)..... str. 13

• „Jedność”: kronika wydarzeń	15
• Konferencja o Syberii (Rzeszów)	16
• Dzień Polonii w wielkim gronie rodzinnym (Abakan).....	16
• Święta majowe u Polaków Sankt Petersburga	17
• Senat przyjął projekt ustawy zwiększający wydatki na repatriację.....	18
• Senat RP: o repatriacji i Karcie Polaka.....	18–19
• Wystawa o podziemiu obozowym (Sankt Petersburg).....	20
• Pamięci badaczy Syberii (Irkuck).....	20
• Konferencja o Syberii w Białymstoku.....	21
• Ksiądz kanonik Walerian Gromadzki (1835–1917) – apostoł Syberii i Azji Środkowej.....	22
• „Polonia” w Festiwalu „Wielogłos Chakasji” (Abakan)	23
• Uczniowie szkoły Polskiej w Dzień Kobiet (Abakan)	23
• Wkład Polaków w budowę Kolei Transsyberyjskiej na przełomie XIX–XX wieku	24–27
• Nowa publikacja o deportacjach Polaków	28
• X lat kościoła w Abakanie	29
• Spotkanie z Polonią (Moskwa)	30
• 103. rocznica urodzin św. Jana Pawła II (Moskwa).....	31
• Gatchyna: wizyta Konsula (Sankt Petersburg)	31

Wizyta Ambasadora polskiego do permskich Polaków

18 lutego 2023 r. w siedzibie Permkiego Muzeum Krajoznawczego Ambasador Krzysztof Krajewski spotkał się z Polonią z Permskiej Regionalnej Organizacji Społecznej „Polskie Centrum Narodowo-Kulturalne”. Pani Prezes Helena Koniuchowa poinformowała o Polakach w Permie oraz wybitnych postaciach, które wniosły znaczący wkład w rozwój miasta po Powstaniu Styczniowym.

Spotkanie było kolejnym punktem obchodów 160. rocznicy Powstania Styczniowego z udziałem Ambasadora w mieście Perm, które z powodu swej historii i materialnych znaków polskiej obecności stanowi prawdziwe centrum inicjatyw dedykowanych zrywowi roku 1863 w moskiewskim okręgu konsularnym.

Tegoż dnia Ambasador Rzeczypospolitej Polskiej Krzysztof oddał hołd

spoczywającym na Cmentarzu Jegosziński uczestnikom zrywu niepodległościowego.

W ramach uroczystości na permskiej nekropolii Ambasador uczcił pamięć ofiar terroru stalinowskiego, złożył kwiaty i zapalił znicz pod Pomnikiem Ofiar Represji Politycznych.

Ambasador złożył kwiaty pod pomnikiem upamiętniającym polskich zesłańców po Powstaniu Styczniowym z lat 1864–66 w Permie oraz zapalił znicze na mogiłach Polaków.

W związku z obchodzonym 27 stycznia Międzynarodowym Dniem Pamięci o Ofiarach Holokaustu Ambasador odwiedził żydowską część Cmentarza Jegoszińskiego, gdzie zapalił symbolicznie znicz pochowanym tam członkom permskiej społeczności żydowskiej.

Ambasadorowi Krzysztofowi Krajewskiemu i moskiewskiej delegacji podczas uroczystości na Cmentarzu Jegosziński towarzyszyli przedstawiciele Polonii permskiej.

PERM

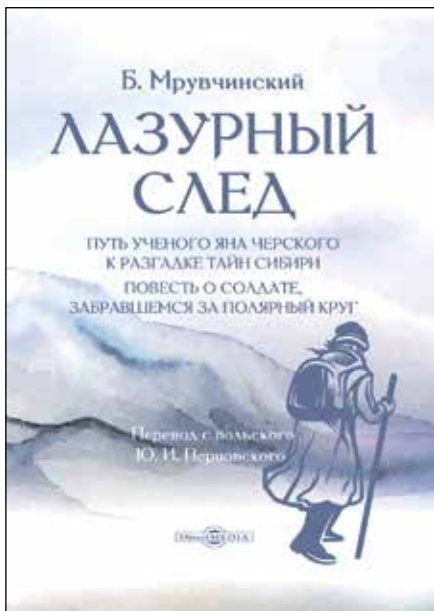

19 lutego 2023 r. Ambasador Rzeczypospolitej Polskiej Krzysztof Krajewski wspólnie z przedstawicielami Polonii uczestniczył we mszy świętej w intencji Powstańców Styczniowych odprawionej przez ojca Dmirija Nowosieleckiego w kościele pw. Niepokalanej Poczęcia Najświętszej Marii Panny w Permie.

Inf. Związku
Organizacji Polskich „Jedność”

MOSKWA

11 lutego 2023 roku w Moskwie w Domu Narodów Rosji odbyła się prezentacja pierwszego rosyjskiego wydania książki „Błękitny trop” Bolesława Mrówczyńskiego. Tłumaczenie wykonał moskiewski i irkucki działacz polonijny Jerzy Percowski. Wydarzenie zaszczylił swą obecnością kierownik Wydziału Konsularnego Ambasady RP w Rosji Sławomir Łuczak.

Książka poświęcona jest postaci Jana Czerskiego, polskiego geologa, paleontologa i przyrodnika. Jako uczestnik powstania styczniowego został zesłany na Syberię, która stała się jego drugą ojczyzną. Badaniom tej krainy, m. in. Bajkału, Angary, Sajanów,

Prezentacja rosyjskiego wydania książki „Błękitny trop”

poświęcił całe swoje życie. Wkład Czerskiego w eksplorację Syberii został uznany i doceniony przez władze carskie. Przywrócono mu wolność i zezwolono odbywać wyprawy badawcze pod egidą Rosyjskiego Towarzystwa Geograficznego. Imieniem niestrudzonego badacza i podróżnika nazwano pasma górskie w północno-wschodniej Syberii i w Zabajkalu oraz miasteczko nad Kołymą w pobliżu miejsca, w którym zmarł.

Mamy nadzieję, że „Błękitny trop” przybliży rosyjskiemu czytelnikowi

historię życia i dorobek naukowy tego wybitnego Polaka.

Dane bibliograficzne:

Лазурный след. Путь ученого Яна Черского к разгадке тайн Сибири: повесть о солдате, забравшемся за Полярный круг / Б. Мрувчинский ; перевод с польского Ю.И. Перцовского. – Москва : Директ-Медиа, 2021. – ISBN 978-5-4499-2059-1.

Stanisław SZURYGIN

Zdjęcia: Wasyl Ryczkow Makiejew

SANKT PETERSBURG

Obchody 550. rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika

19 lutego 2023 roku odbyło się spotkanie członków RSO „Kongres Polaków w Sankt-Petersburgu” z okazji 550. rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika. Przypomniano fakty z życiorysu wielkiego Polaka, po czym na jego cześć zabrzmiała klasyczna muzyka na nowo zinterpretowana przez wspaniałego petersburskiego muzyka Stanisława Czygadajewa, która jakby przeniosła wszystkich obecnych na sali w przestrzeń kosmiczną.

Pamięci Wojciecha Korwin-Kossakowskiego

8 lutego w Warszawie został pochowany Wojciech Korwin-Kossakowski.

Warszawiak, od ponad 10 lat związany z działalnością organizacji polonijnych w Abakanie, Minusińsku, Gorno-Attajsku, Barnaule i Omsku. Był w tych organizacjach podczas swoich wyjazdów na Syberię w latach 2013–2017. Pomagał bezinteresownie i przede wszystkim jako korektor, tłumacz, specjalista języka polskiego. Przez 10 lat był członkiem Rady redakcji pisma „Rodacy”, korygował i dostosował teksty w języku polskim. Zawsze był życzliwy, uśmiechnięty. Interesował się historią Polaków w Rosji w XIX–XX w., bardzo dużo pomógł w publikacji polonijnych opracowań na ten temat.

Wojciech Korwin-Kossakowski, urodzony w 1943 roku, w momencie wybuchu Powstania Warszawskiego wraz z rodzicami, pięcioletnim bratem Andrzejem oraz babcią Ludwiką Skorupkową mieszkał na warszawskim Żoliborzu. Pozostawił bardzo ciekawe wspomnienia, które można przeczytać tu: http://dulag121.pl/encyklopediaa/kossakowski-wojciech/?fbclid=IwAR1CkNF5_ri56AAe_YUqcovw-WYWEOhJXfGO8B9lXttydkh41pP-56Po9P_ic

Na zawsze zostanie w naszej pamięci! „Umartych wieczność dotąd trwa, dokąd pamięcią się im płaci” – Wisława Szymborska

**W imieniu
Rady redakcji „Rodacy”
Redaktor Naczelny
Sergiusz LEOŃCZYK**

MOSKWA

Dzień Języka Ojczystego i Tłusty Czwartek

19 lutego 2023 roku w Domu Narodów Rosji odbyło się spotkanie Moskiewskiej Narodowo-Kulturalnej Autonomii Polaków „Dom Polski”. Ponieważ w połowie lutego tradycyjnie obchodzimy Międzynarodowy Dzień Języka Ojczystego i Tłusty Czwartek, niedzielne spotkanie było swoistym połączeniem tych świąt.

Zebranych przywitała prezes „Domu Polskiego” Ewelina Szyszkowa. Głos zabrał też kierownik Wydziału Konsularnego Ambasady RP w Rosji Sławomir Łuczak, który podkreślił wyjątkową rolę języka ojczystego jako spoiwa narodu i wyznacznika tożsa-

mości. Podziękował za pielęgnowanie polskich tradycji i zapewnił o wsparciu spraw polonijnych przez Ambasadę.

W koncercie, który stanowił pierwszą część spotkania, wzięli udział członkowie „Domu Polskiego” w różnym wieku. Recytowano wiersze polskich poetów, były występy muzyczne i tańce. Kilka numerów przygotowały mieszkające w Moskwie polskie rodziny.

Po koncercie uczestnicy i widzowie udali się do stołów by podzielić się wrażeniami i skosztować pączków, faworków oraz innych wypieków.

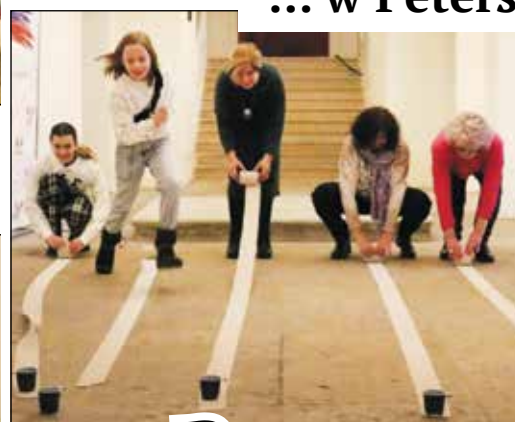
Stanisław SZURYGIN
Zdjęcia: Jerzy Kunicki,
Wasyl Ryczkow-Makiejew

... w Petersburgu

*Tłusty Czwartek dzień rozpusty!
Każdy wcina paczek tłusty,
i nie ważna jest figura,
gdy w „Polonii” paczków góra*

Święto Paczka

Publikujemy zdjęcia z obchodów Święta Paczka zorganizowanego w Petersburgu przez Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe „Polonia” oraz zdjęcia ze święta organizowanego w Abakanie przez KNOO „Polonia” Republiki Chakasji.

Zgodnie z tradycją na stołach były paczki i faworki, a dla uczestników przygotowano ciekawe konkursy i zabawy.

... w Abakanie

TASZKENT

Polskie uczone w Uzbekistanie

Dzień Kobiet w Uzbekistanie jest obchodzony niezwykle uroczysto, a świętuje się go w szkołach, na uniwersytetach, w miejscach pracy. Nawet policjanci na ulicach życzą wszystkiego najlepszego przypadkowo napotkanym kobietom. W Taszkencie na słupach ulicznych powiewają kolorowe flagi, a wieczorem barwne iluminacje, w kształcie kwiatów, rozświetlają się na cześć kobiet. 8 marca to dzień wolny od pracy.

Nie mogło zabraknąć tego święta również na zajęciach języka polskiego w Stowarzyszeniu Świetlica Polska za sprawą Agnieszki Mikulec, nauczycielki skierowanej do pracy dydaktycznej w Uzbekistanie i Ambasady RP w Taszkencie. Pojawiły się stąd niespodzianki z Polski i wybrzmiały serdeczne życzenia.

Uczniowie skupili się też na interesujących działaniach edukacyjnych. Pretekstem do

podnoszenia kompetencji językowych stała się wystawa poświęcona wybranym uczonym Polkom, oparta na materiałach PAN. Oprócz powszechnie znanej Marii Skłodowskiej-Curie i jej córki Irène Joliot-Curie pojawiły się też kobiety, które odegrały znaczącą rolę w różnych dziedzinach; bądź to w medycynie, pedagogice czy psychologii. Poznawanie ich biografii nie tylko poszerzyło wiedzę o wybitnych Polkach, ale także przyczyniło się do poszerzenia leksyki czy doskonalenia gramatyki języka polskiego.

Jednym z miłych akcentów świętowania była możliwość sfotografowania się przez uczniów w zabawnej konwencji jako Maria Skłodowska-Curie.

Agnieszka MIKULEC,
nauczycielka skierowana
przez ORPEG
Informacja:
Polonijna Agencja
Informacyjna

Fotografie: Anastazja Kozłowa

O nadaniu Fundacji imienia Jana Olszewskiego

Szanowni Państwo, uprzejmie informujemy, że 14 grudnia 2022 roku, z okazji jubileuszu 30-lecia Fundacji „Pomoc Polakom na Wschodzie” Rada Fundacji podjęła uchwałę, zgodnie z którą jej Patronem został inicjator jej utworzenia – Jan Olszewski. W związku z tym, od 20 lutego 2023 roku w Krajowym Rejestrze Sądowym funkcjonuje nowa, pełna nazwa – Fundacja „Pomoc Polakom na Wschodzie” imienia Jana Olszewskiego.

Nadanie Fundacji imienia Jana Olszewskiego jest uhonorowaniem jego zasług dla Polski i oddaniem hołdu jego osobie – nie tylko wybitnemu prawnikowi, harcerzowi, działaczowi społecznemu i politycznemu, ale także obrońcy działaczy opozycyjnych w procesach politycznych w okresie PRL, premierowi, a także temu, który zainicjował odbudowę polityki wschodniej Polski w kontekście Polonii i Polaków.

Fundacja „Pomoc Polakom na Wschodzie” imienia Jana Olszewskiego zaplanowała działania informacyjne mające na celu przybliżenie postaci Patrona oraz poinformowanie o zmianie nazwy i logotypu Fundacji. Poznanie

życia i działalności Jana Olszewskiego pozwoli odbiorcom kampanii na poznanie nie tylko najnowszej historii Polski, ale także na zrozumienie misji Fundacji, która została uformowana przez jej inicjatora.

Fundacja została powołana w 1992 roku, gdy upadał Związek Sowiecki i sytuacja Polaków mieszkających na terenach na wschód od polskiej granicy z 1945 r. była nie tylko bardzo trudna pod względem bytowym, ale również nacechowana niepewnością co do dalszych losów.

Dlatego też celem, który został wskazany do realizacji była nie tylko bieżąca pomoc materialna, ale także odbudowanie struktur pomagających w utrzymaniu i wzmocnieniu polskości na tych terenach. Przede wszystkim odrodzenie polskiego szkolnictwa oraz polskich mediów.

Zadania te są nadal aktualne w działaniach podejmowanych przez Fundację na całym świecie, nie tylko na terenie byłego Związku Sowieckiego. Ukazanie związków życia i aktywności Jana Olszewskiego z działaniami podejmowanymi przez państwo polskie na rzecz Polonii i Polaków

za granicą stanowi dowód na to, jakie znaczenie dla całego narodu ma działalność polskiej diaspory na świecie. Serdecznie zapraszamy na stronę internetową Fundacji, na której dostępny jest nowy Statut oraz zapoznać można się z nowym logotypem: <https://pol.org.pl/>

W celu pobrania nowych logotypów Fundacji zapraszamy pod adres: <https://pol.org.pl/pliki-do-pobrania/>

Z poważaniem
Filip ZIEMECKI
Koordynator Projektów

Turniej „Znawcy melodii”

MOSKWA

4 marca 2023 roku członkowie Moskiewskiej Narodowo-Kulturalnej Autonomii Polaków „Dom Polski”, a także przedstawiciele innych autonomii narodowo-kulturalnych i stowarzyszeń narodowościowych oraz studenci moskiewskich uczelni wzięli udział w Młodzieżowym międzyetnicznym turnieju „Znawcy melodii” zorganizowanym przez Moskiewski Dom Narodowości.

Quiz odbywał się zgodnie z zasadami znanego teleturnieju „Jaka to melodia”. Uczestnicy mieli okazję wykazać się erudycją i pamięcią zgadując i przypominając sobie ulubione piosenki. O tytuł „Znawców melodii” zaważyło dziewięć drużyn.

Naszej drużynie zabrakło zaledwie jednego punktu do udziału w finałowej rozgrywce, ale i tak doskonale spędziliśmy czas, spróbowaliśmy sił i dostaliśmy zastrzyk barwnych emocji, dyplom i nagrodę!

Elżbieta OBIERNICHINA

18 marca Ambasador Krzysztof Krajewski z małżonką Aldoną oraz konsul Sławomir Łuczak wzięli udział w spotkaniu zorganizowanym w Bibliotece im. A.A. Wozniesieńskiego przez Związek Organizacji Polskich „Jedność”, w związku z ustanowieniem przez Senat roku 2023 rokiem Wisławy Szymborskiej. W wydarzeniu uczestniczyli prezes Związku Organizacji Polskich „Jedność” Aleksander Sielicki, prezes moskiewskiej organizacji „Jedność” Marina Łaktaewa oraz liczne grono przedstawicieli Polonii moskiewskiej.

MOSKWA

2023 rok – rokiem Wisławy Szymborskiej

W ramach spotkania, za pośrednictwem łączy internetowych, odbyła się interesująca rozmowa z Panem Michałem Rusinkiem, Prezesem Zarządu Fundacji Wisławy Szymborskiej, który w latach 1996–2012 był sekretarzem Noblistki. Gość podzielił się z uczestnikami spotkania swymi wspomnieniami dotyczącymi współpracy z Wielką Poetką, przytaczając ciekawe, niekiedy anegdotyczne fakty z tych lat.

W finałowym punkcie programu Para Ambasadorska wraz z kilkorgiem innych uczestników spotkania odczytała ulubione wiersze Wisławy Szymborskiej w hołdzie dla Jubilatki. Wszyscy obecni tym samym nie tylko zapoznali się z biografią Poetki, ale i doświadczyli bezpośredniego obcowania z Jej twórczością.

Inf. Ambasady RP w FR

Spotkanie z tradycją. Palmy wielkanocne

11 marca 2023 r. Moskiewska Narodowo-Kulturalna Autonomia Polaków „Dom Polski” zorganizowała dla dzieci i osób dorosłych warsztaty poświęcone zbliżającej się Niedzieli Palmowej. Uczestnicy poznali sztukę wyplatania palm wielkanocnych, opanowali także podstawowe techniki robienia kwiatów z bibuły i krepiny.

Praktyczne zajęcia były wspaniałą okazją do kreatywnego spędzania czasu i integracji międzypokoleniowej. Miały one na celu przede wszystkim zachowanie, pielęgnowanie i przekazanie tradycji ludowych związanych ze Świętami Wielkanocnymi.

Lubow RYCKOWA

Zdjęcie: Wasyl Ryczkow-Makiejew

Dyplom laureata dla „Syberyjskiego Krakowiaka”

ABAKAN

19 marca 2023 r. w mieście Kra-
snojarsk odbył się Międzyna-
rodowy Konkurs-festiwal „Open Fest”.

Zespół „Syberyjski Krakowiak” KNOO „Polonia” Republiki Chakacji (m. Abakan) wystąpił z suitą taneczną „Górska suita” (grupa dorosłych, kierownik i choreograf Marina Kożewnikowa-Stankowska).

Uczestnicy zespołu wystąpili bardzo dobrze, w nowych strojach i kierpcach górskich. Decyzją jury zespół został wyróżniony dyplomem laureata II stopnia.

Gratulujemy grupę dorosłych zespołu „Syberyjski Krakowiak” i ich kierowniczkę Marinę Kożewnikową-Stankowską!

Red.

SANKT PETERSBURG

Odsłonięcie tablicy pamiątkowej

9 kwietnia w Bazylice pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej odbyło się uroczyste odsłonięcie i poświęcenie tablicy pamiątkowej poświęconej ks. Konstantemu Budkiewiczowi. Uroczystość upamiętnia setną rocznicę męczeńskiej śmierci ks. K. Budkiewicza – proboszcza parafii św. Katarzyny Aleksandryjskiej, który w Noc Zmartwychwstania 1 kwietnia 1923 r. został zastrzelony przez NKWD.

W 2003 r. rozpoczął się proces beatyfikacyjny ks. Konstantego Budkiewicza.

W uroczystości wzięli udział Konsul Generalny RP w Sankt Petersburgu Grzegorz Ślubowski oraz p.o. dyrektorki Instytutu Polskiego Joanna Ślubowska. Tablicę pamiątkową poświęcił biskup Mikołaj Dubinin.

Konsulat Generalny RP w Sankt Petersburgu

ABAKAN

Na konferencji naukowej o tańcu polskim

23 marca w Instytucie filologii i sztuki Chakaskiego Uniwersytetu w Abakanie odbyła się konferencja poświęcona metodom nauczania w dziedzinie sztuk pięknych.

KNOO „Polonia” Republiki Chakasji w osobie jej Prezesa i studentki 1 roku Instytutu sztuk Mariny Kożewnikowej zaprezentowała się w lekcji pokazowej tańców Polonez i

Krakowiak. Tańce zostały zaprezentowane przez uczestników zespołu „Syberyjski Krakowiak”. Podczas konferencji Marina Kożewnikowa opowiadała o kulturze polskich tańców, rozwoju dzieci przez taniec, wychowanie przez tolerancję, zaprezentowała barwne polskie stroje i zapoznała uczestników z działalnością Szkoły Polonijnej w Abakanie.

Red.

Akcja wielkiego szukania pisanek zakończona

Szanowni Państwo,
w imieniu Departamentu Współpracy z Polonią i Polakami za Granicą KPRM, jak również ORPEG, przesyłam serdeczne podziękowania za wzięcie udziału w akcji: Wielkiego szukania pisanek!

Z przestanych przez Państwa materiałów i zdjęć powstały filmy, które znalazły się na stronie Pełnomocnika Rządu do spraw Polonii i Polaków za Granicą (polonia.gov.pl), Pana Ministra Jana Dziedziczaka.

Z poważaniem
Magdalena JĘDRYCH,
Specjalista
Ośrodka Rozwoju
Polskiej Edukacji za Granicą
Wydział Wspierania
Oświaty Polskiej
za Granicą

ABAKAN

W Narodowym Centrum Twórczości Ludowej im. S.P. Kadyszewa w Abakanie odbył się festiwal kultury polskiej poświęcony obchodom Świąt Wielkanocnych.

Kulturalno-Narodowa Organizacja Społeczna „Polonia” Republiki Chakacji pod kierownictwem prezesa i choreografki Mariny Kozewnikowej przygotowali wielki koncert świąteczny. Koncert rozpoczęto z przemówienia proboszcza parafii pw. Zesłania Ducha Świętego w Abakanie księdza Radosława Kwarciańskiego, który poświęcił potrawy świąteczne w koszyczkach.

Członkowie zespołu wykonali poloneza, krakowiaka, suitę tańców i pieśni kaszubskich, suitę góralską oraz kozacki taniec „Warienka”. Za suitę góralską w marcu tego roku zespół otrzymał dyplom II stopnia na festiwalu międzynarodowym „Open Fest” w Krasnojarsku.

Młodsza grupa zespołu przedstawiła współczesne tańce „Wiosna”. Zoo

na wesolo” i Rok-n-roll”. Wokalny duet „Kwiaty” – wokaliści Włodzimierz Owczarow i Marina Daniluk wykonali pieśni w języku polskim.

W koncercie wziął udział zespół wokalny Krasnojarskiej polskiej Narodowo-Kulturalnej Organizacji Społecznej „Polonia Minusińska”. Zespół tej organizacji „Czerwone Jagody” (solistki Olga Kostina (kierowniczka), Swietłana Ostrian i Tatiana Klusowa) zaprezentowała tradycyjne polskie piosenki. Przywitać polską diasporę przybyli przedstawiciele Chakaskiej regionalnej organizacji społecznej Kirgizów „MennKyrgystanym”. Zastępca prezesa tej organizacji Mars Zumbajew zaśpiewał kirgiską piosenkę.

Po części wokalno-tanecznej gości Festiwalu mieli możliwość zapoznać się z pokazem polskich strojów ludowych z różnych regionów Polski oraz zobaczyć

krótki film o tym jak członkowie „Polonii” obchodzą święta wielkanocne.

W holu przed salą koncertową dyrektorka Szkoły Języka i kultury polskiej Olga Siedych zorganizowała wystawę ozdób wielkanocnych, były to palmy, wycinanki, kwiaty z bibuły i rysunki dzieci Szkoły. Oprócz tego była zorganizowana degustacja tradycyjnych dań wielkanocnych: mazurków i makowców. Świąteczny festiwal zakończony został wręczeniem dyplomów dla aktywnych uczestników wśród dzieci i młodzieży.

Organizatorem tegorocznego Festiwalu była Kulturalno-Narodowa Organizacja Społeczna „Polonia” Republiki Chakacji przy wsparciu Ministerstwa narodowościowej i terenowej polityki Republiki Chakacji.

**Olga SIEDYCH,
Sergiusz LEOŃCZYK**

MOSKWA

„Jedność”: kronika wydarzeń

22 października 2022 r. w Moskwie w bibliotece im. Andrieja Wozniesińskiego odbyło się uroczyste spotkanie z okazji 15-lecia Moskiewskiego Polonijnego Klubu Seniorów, na czele którego stoi pani Krystyna Czudijowicz. Moskiewska polonijna organizacja „Jedność” zawsze bardzo chętnie bierze udział we wspólnych z seniorami imprezach.

15-lecie Moskiewskiego Polonijnego Klubu Seniorów

W wydarzeniu zorganizowanym przez Zarząd Związku Organizacji Polskich „Jedność” oraz Moskiewski Polonijny Klub Seniorów wzięli udział Ambasador Rzeczypospolitej Polskiej w Federacji Rosyjskiej Krzysztof Krajewski wraz z małżonką, Prezes Moskiewskiego Polonijnego Klubu Seniorów Krystyna Czudijowicz, Prezes Moskiewskiej Organizacji Polonijnej „Jedność” Marina Łaktaewa oraz kilkudziesięciu przedstawicieli Polonii moskiewskiej.

Głównym tematem spotkania było życie i twórczość Marii Konopnickiej – jednej z najwybitniejszych polskich pisarek i czołowej reprezentantki polskiego pozytywizmu. Inspiracją wydarzenia jest przypadająca w tym roku 180. rocznica urodzin pisarki oraz podjęcie przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uchwały o ustanowieniu roku 2022 – Rokiem Marii Konopnickiej.

Ambasador Krzysztof Krajewski podziękował organizatorom za zaproszenie i dotychczasową współpracę. W swoim wystąpieniu nawiązał również do życia i twórczości Marii Konopnickiej, wybitnej polskiej poetki i pisarki patronującej wydarzeniu.

Uczestnicy spotkania wyrecytowali wybrane wiersze Marii Konopnickiej. Przedstawili również życiorys i dokonania wybitnej polskiej pisarki. Na zakończenie części oficjalnej miał miejsce recital fortepianowy z piosenkami Anny German.

Najważniejsza data w historii Polski

11 listopada 2022 r. Związek Organizacji Polskich „Jedność” zorganizował uroczystość z okazji Narodowego Święta Niepodległości, w której wzięli udział Ambasador RP w FR Krzysztof Krajewski wraz z Małżonką Aldoną Krajewską.

Uroczystość odbyła się w bibliotece im. A. Wozniesińskiego w Moskwie. W swoim wystąpieniu Ambasador Krzysztof Krajewski podkreślił znaczenie odzyskania niepodległości oraz wskazał 11 listopada jako najważniejszą datę w historii Polski.

Osobą prowadzącą była członkini Moskiewskiej organizacji „Jedność” pani Aleksandra Klonowa.

Podczas spotkania goście mogli zapoznać się z historią obchodów Święta Niepodległości w II Rzeczypospolitej, PRL i dzisiejszej Polsce.

Na zakończenie uroczystości miała miejsce ceremonia wręczenia nagród zwycięzcom konkursu patriotycznego, adresowanego do najmłodszych Polaków w Rosji.

Spotkanie Bożonarodzeniowe

17 grudnia 2022 r. w bibliotece im. Andrieja Wozniesińskiego odbyło się spotkanie bożonarodzeniowe Związku Organizacji Polskich „Jedność”. Ambasadę reprezentował konsul Sławomir Łuczak, który w imieniu Ambasadora Krzysztofa Krajewskiego złożył zebranych życzenia świąteczne i noworoczne.

W ramach wydarzenia zaprezentowane zostały tradycje ludowe i religijne związane z Bożym Narodzeniem. Uczestnicy wspólnie odśpiewali tradycyjne polskie kolędy i pastorałki. Najmłodszy otrzymali prezenty od Świętego Mikołaja.

Dzień babci i dziadka

28 stycznia 2023 r. w bibliotece im. Andrieja Wozniesińskiego odbyło się uroczyste spotkanie Związku Organizacji Polskich „Jedność” oraz Moskiewskiego Polonijnego Klubu Seniorów, w którym wziął udział Ambasador Krzysztof Krajewski wraz z Małżonką Aldoną Krajewską.

W związku z niedawno obchodzonymi dniami babci i dziadka, Ambasador życzył zebranych dużo zdrowia i pomyślności w 2023 roku. Dziękując Gospodarzom za zaproszenie, wyraził swe uznanie dla zaangażowania przedstawicieli Polonii w promocję polskości i pielęgnowanie tradycji narodowych.

Bogaty program imprezy obejmował recytacje polskiej poezji, prezentacje fragmentów prozy w wykonaniu zarówno najmłodszego pokolenia, jak i osób z bogatszym doświadczeniem życiowym oraz retrospektywę podsumowującą ostatnie kilkanaście lat działalności Klubu Seniora. Nie zabrakło także akcentu muzycznego, przy czym na najwyższym poziomie. Z recitałem obejmującym m.in. twórczość Fryderyka Chopina, wystąpił prof. Wasilij Fiodorowicz Szczerbakow, znany rosyjski pianista, kompozytor i pedagog muzyczny.

Dotyk do twórczości wielkiej poetki

18 marca 2023 r. Ambasador RP w FR Krzysztof Krajewski z małżonką Aldoną oraz Kierownik Wydziału Konsularnego Ambasady RP w Moskwie Sławomir Łuczak wzięli udział w spotkaniu zorganizowanym w bibliotece im. A. Wozniesińskiego przez Związek Organizacji Polskich „Jedność”, w związku z ustanowieniem przez Senat roku 2023 rokiem Wisławy Szymborskiej.

W wydarzeniu uczestniczyli: Prezes Związku Organizacji Polskich „Jedność” Aleksander Sielicki, Prezes Moskiewskiej Organizacji Polonijnej „Jedność” Marina Łaktaewa, ks. Włodzimierz Kabaka SDB oraz liczne grono przedstawicieli Polonii moskiewskiej.

Osobą prowadzącą była członkini zarządu moskiewskiej organizacji „Jedność” pani

Katarzyna Moskałewa-Potiomkina jako koordynator imprezy.

W ramach spotkania, za pośrednictwem łączących internetowych, odbyła się interesująca rozmowa z Panem Michałem Rusinkiem, Prezesem Zarządu Fundacji Wisławy Szymborskiej, który w latach 1996–2012 był sekretarzem Noblistki. Gość podzielił się z uczestnikami spotkania swymi wspomnieniami dotyczącymi współpracy z Wielką Poetką, przytaczając ciekawe, niekiedy anegdotyczne fakty z tych lat.

W finałowym punkcie programu Para Ambasadorska wraz z kilkorgiem innych uczestników spotkania odczytała ulubione wiersze Wisławy Szymborskiej w hołdzie dla Jubilatki. Wszyscy obecni tym samym nie tylko zapoznali się z biografią Poetki, ale i doświadczyli bezpośredniego obcowania z Jej twórczością.

Wykład „Bohaterowie awangardy polskiej”

20 kwietnia 2023 roku w moskiewskiej bibliotece im. Wozniesińskiego z wielkim sukcesem odbył się kolejny wykład z cyklu „Bohaterowie awangardy polskiej”. Cykl wykładów został organizowany przez Związek Organizacji Polskich „Jedność”.

C cały cykl jest poświęcony najważniejszym polskim artystom XX i XXI wieku, natomiast tematem

wykładu 20 kwietnia był „Mimo wszystko: losy artystów w powojennej Polsce (Strzemiński, Kobro, Kantor, Beksiński)”.

Wykład zebrał licznych słuchaczy, miłośników kultury polskiej i sztuki współczesnej. W wydarzeniu uczestniczyła Konsul ds Polonii Pani Anna Domska-Łuczak.

Wykładowcą cyklu jest Pani Anastazja Kamieńska, historyk sztuki, członkini

polskiej organizacji pisarskiej „Związek Pisarzy Katolickich”, magister kulturoznawstwa, kuratorka wystaw, która zrealizowała kilkadziesiąt projektów w strefie kultury i sztuki, w tym liczne polsko-rosyjskie projekty.

Ostatnim wykładem z cyklu zostanie wykład „Spadkobiercy awangardy: sztuka polska na przełomie XX–XXI wieku”, jednak nie będzie on ostatnim wydarzeniem tego rodzaju. Na jesień jest planowany kolejny cykl wydarzeń edukacyjno-kulturalnych, tym razem o romantyzmie w polskiej kulturze.

Konferencja o Syberii

III Międzynarodowa Interdyscyplinarna Konferencja Naukowa „Syberia – tradycje i obyczaje ludności” odbyła się w Rzeszowie 28 kwietnia 2023 r. Organizatorami konferencji wystąpiły: Slawistyczne Koło Naukowe, oraz Instytut Neofilologii, Katedra Rusycystyki Uniwersytetu Rzeszowskiego.

RZESZÓW

Motywym przewodnim wystąpień były tradycje i obyczaje bardzo zróżnicowanej etnicznie w tym regionie ludności. Tematy referatów dotyczyły szeroko rozumianych obrazów Syberii (Kaukazu, Kazachstanu) w literaturze, języku, kulturze.

W programie konferencji oprócz referatów naukowych odbyły się m. in. spotkanie z podróżnikami, którzy opowiedzieli o wyprawie do Kazachstanu.

Organizatorzy przewidują druk artykułów w tomie po-konferencyjnym. Dotychczas ukazały się dwie monografie tematyczne: „Syberia – historia i ludzie” (2018) oraz „Syberia. Przeszłość i teraźniejszość” (2020), będące podsumowaniem I i II Międzynarodowej Interdyscyplinarnej Konferencji o Syberii zorganizowanej przez Slawistyczne Koło Naukowe.

Pismo „Rodacy” i portal www.rodacynasyberii.pl zaprezentowała podczas swego referatu „Polacy na Syberii – dawniej i dziś” doktorantka Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego mgr Marta Czerwieniec-Ivasky.

Red.

W wielkim gronie rodzin polskich w Abakanie świętowano Dzień Polonii i Polaków za granicą przypadający na 2 maja, jak również inne bardzo ważne święto – Dzień Flagi.

Dzień Polonii w wielkim gronie rodzinnym

ABAKAN

Święta majowe u Polaków Sankt Petersburga

W Petersburgskiej bazylice pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej odbyła się msza św. w intencji Ojczyzny i Polonii w Rosji. Po mszy Konsul Generalny RP w Sankt Petersburgu Grzegorz Ślubowski złożył życzenia Polonii i Polakom w Rosji z okazji Dnia Flagi Rzeczypospolitej Polskiej i Dnia Polonii i Polaków za Granicą oraz Święta Narodowego Trzeciego Maja.

Następnie Konsul Generalny RP złożył kwiaty pod symbolicznym grobem Stanisława Augusta Poniatowskiego. Po ceremonii członkinie grupy „Kwiaty Polskie” wraz z resztą zgromadzonych zaśpiewali patriotyczne polskie utwory.

Fot. E. Martynowicz

Senat przyjął projekt ustawy zwiększający wydatki na repatriację

Centrum Informacyjne Senatu uprzejmie przekazuje, że 12 stycznia br. Senat przyjął projekt ustawy zwiększający wydatki na repatriację. Senatorowie poparli projekt ustawy zmieniającej ustawę o zmianie ustawy o repatriacji oraz niektórych innych ustaw jednogłośnie.

Do reprezentowania Senatu w dalszych pracach sejmowych nad projektem został upoważniony senator Kazimierz Michał Ujazdowski.

Projekt ustawy przewiduje zwiększenie limitu wydatków z budżetu państwa na realizację zadań z zakresu repatriacji

w latach 2023–26 do wysokości 569 mln 133 tys. zł, czyli po 20 mln zł na każdy rok.

Zdaniem senatorów podwyższenie tej kwoty umożliwi zapewnienie warunków do osiedlenia się w Polsce większej liczbie osób oczekujących na repatriację, a także zapewni płynność wypłat świadczeń repatriantom już mieszkającym w naszym kraju. Według danych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji na zapewnienie warunków do repatriacji oczekuje ponad 7,7 tys. osób.

**Kancelaria Senatu,
Centrum Informacyjne Senatu**

Senat RP: o repatriacji i Karcie Polaka

Centrum Informacyjne Senatu uprzejmie przekazuje, że senacka Komisja Spraw Emigracji i Łączności z Polakami za Granicą zapoznała się z informacjami na temat realizacji ustawy o repatriacji oraz ustawy o Karcie Polaka.

Informacje o realizacji ustawy o repatriacji przedstawili sekretarz stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych Piotr Wawrzyk oraz dyrektor Departamentu Obywatelstwa i Repatriacji w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji Marek Zieliński.

Wiceminister Piotr Wawrzyk wyjaśnił, że choć liczebność osób polskiego pochodzenia mieszkających w krajach byłego ZSRR różni się w zależności od przyjmowanych kryteriów, z szacunków MSZ wynika, że żyje tam jeszcze ok. miliona Polaków, jakkolwiek szacunki te mogą być zaniżone. Nie wszystkie te osoby są zainteresowane repatriacją do Polski ani nie wszystkie spełniają przewidziane w ustawie o repatriacji kryteria uprawniające do uzyskania wizy repatriacyjnej. Na podstawie informacji zebranych przez konsulat dyplomatyczno-konsularne MSZ szacuje, że w najbliższym czasie

repatriować chciałoby ok. 7–8 tysięcy osób polskiego pochodzenia, przy czym najwięcej obywateli Kazachstanu (ok. 3650 osób) i Rosji (2000 osób). Omawiając dane z ostatnich dwóch lat funkcjonowanie ustawy o repatriacji, wiceminister Wawrzyk przypomniał, że polskie placówki dyplomatyczne zostały zmuszone do przeformułowania i ograniczenia swego funkcjonowania ze względu na pandemię Covid-19, wskutek której obecnie funkcjonują w ograniczonym zakresie tylko dwa wydziały konsularne w Ukrainie, a konsulty w Rosji ze względu na działania władz miejscowych musiały znacznie ograniczyć liczbę personelu, co przełożyło się na okrojenie ich zadań, w tym dotyczących procesu repatriacji. W związku z tymi utrudnieniami liczba przyjętych wniosków repatriacyjnych w ub.r. wyniosła 1016, czyli była o 540 mniejsza w stosunku do roku 2021, ale już liczba wydanych wiz krajowych – 804 – była większa niż poprzednio (ok. 770). Wiceszef MSZ Piotr Wawrzyk przypomniał też, że prawo wnioskowania o repatriację przysługuje posiadaczom Karty Polaka, którzy osiedlili się w Polsce, po roku przebywania na terytorium RP.

Z informacji przedstawionych przez dyrektora Marka Zielińskiego z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji wynika, że w 2022 r. do Polski przesiedliło się 779 osób, w tym 775 na podstawie wiz repatriacyjnych, i bo ich o 60 więcej niż w roku poprzednim i o 150 więcej niż w 2020 r. Najwięcej osób – 255 osób przybyło na podstawie zaproszeń skierowanych przez gminy. Ponad 200 osób samodzielnie zapewniło sobie warunki do osiedlenia, 139 osób przyjechało na zaproszenie najbliższych krewnych, a 184 osób repatriowało się za pośrednictwem jednego z dwóch funkcjonujących w Polsce ośrodków adaptacyjnych (prowadzonego przez Stowarzyszenie „Wspólnota Polska” ośrodka w Pułtuskach lub zorganizowanego przez Stowarzyszenia Rodziców i Nauczycieli Powiatu Średzkiego EDU XXI ośrodka w Środzie Wielkopolskiej). Dyrektor Marek Zieliński poinformował również w 2022 r. minister spraw wewnętrznych wydał 1584 postanowienia w sprawie wyrażenia zgody na wydanie wizy przez konsula i decyzji o zakwalifikowaniu do wydania wizy krajowej. Osoby te ze względu na brak miejsca osiedlenia w RP czekają na rozpoczęcie procedury repatriacyjnej. Dyrektor Zieliński przypomniał, że finansowanie repatriacji odbywa się ze środków z rezerwy celowej „Pomoc dla repatriantów”, wynoszącej obecnie 44 mln 700 tys. zł.

Przewodniczący Komisji Spraw Emigracji i Łączności z Polakami za Granicą, senator Kazimierz Michał Ujazdowski przypomniał, że na początku roku pełnomocnik rządu ds. repatriacji zwrócił się do komisji z prośbą o zwiększenie o 20 mln zł kwoty wymienionej rezerwy, dlatego Senat zaproponował stosowną poprawkę do ustawy budżetowej, którą poparli wszyscy senatorowie, a która z niejasnych przyczyn nie przeszła w Sejmie. Przewodniczący zapytał o stanowisko pełnomocnika w tej sprawie, jednak od obecnego na posiedzeniu dyrektora nie uzyskał jednoznacznej odpowiedzi. Dyrektor Marek Zieliński poinformował jedynie o planach przygotowania nowej propozycji finansowania tych zadań od 2027 r. Senator Halina Bieda przypomniała z kolei o senackiej inicjatywie nowelizującej ustawę o repatriacji, która również miała na celu zwiększenie środków przeznaczonych na repatriację, a która nie została dopuszczona pod obrady Sejmu.

Przedstawiając informacje o realizacji ustawy o Karcie Polaka, sekretarz stanu w MSZ Piotr Wawrzyk podkreślił, że ub.r. „był okresem największych wyzwań, jeśli chodzi o zapewnienie dostępu do Karty Polaka obywatelom Ukrainy, Białorusi i Rosji, od momen-

tu rozpoczęcia obowiązywania tej ustawy w koniecznością zawieszenia pracy kilku placówek konsularnych na Ukrainie, a także koniecznością wydania specjalnych przepisów legalizujących i zabezpieczających pobyt uchodźców w Polsce i sankcjonujących udzieloną im pomoc. Wiceszef MSZ Piotr Wawrzyk poinformował, że mimo trudnych warunków działania przyjętych zostało łącznie 26 tys. 112 wniosków o wydanie Karty Polaka, w tym 15 tys. 464 przez konsulów, a 10 tys. 648 przez urzędy wojewódzkie. Najwięcej wniosków – 9 tys. 766 – przyjęły konsulaty RP na Białorusi, na Ukrainie – 2 tys. 633, w Rosji – 1047, a w Kazachstanie – 318. W pozostałych państwach świata przyjęto łącznie 1782 wnioski. Najwięcej wniosków przyjęli wojewodowie podlaski i lubelski, a pozostali wojewodowie zaczęli przyjmować wnioski od sierpnia ub.r. i przyjęli łącznie 2222 wnioski spośród 10 648 wszystkich przyjętych przez wojewodów.

Wiceminister Wawrzyk przypomniał również, że konsulaty RP na terenie Ukrainy przeniosły Karty Polaka do siedziby MSZ i od początku kwietnia ub.r. do końca lutego br. wnioskodawcy z Ukrainy, którzy wyjechali do Polski, mogli je tam odebrać, po wcześniejszym umówie-

niu się poprzez dedykowany adres mailowy”. Poinformował również, że te karty, które nie zostały odebrane, są jeszcze do odebrania w siedzibie MSZ w Warszawie. Na bieżąco obsługą wydawania kart zajmuje się konsulat we Lwowie, funkcjonuje także Wydział Konsularny Ambasady RP w Kijowie, choć w ograniczonym zakresie.

Ponadto wiceminister Wawrzyk powiedział, że od ub.r. możliwe jest składanie wniosków o wydanie lub przedłużenie Karty Polaka przez obywateli Ukrainy, Białorusi i Rosji w Polsce, w każdym urzędzie wojewódzkim, najbliższym miejsca pobytu takich osób w Polsce.

Z kolei dyrektor Departamentu Obywatelstwa i Repatriacji w MSWiA Marek Zieliński poinformował, że w 2022 r. posiadacze Karty Polaka, którzy osiedlili się w Polsce z zamiarem stałego pobytu, mogli uzyskać świadczenie pieniężne, wypłacane przez 9 miesięcy, w wysokości 50% minimalnego wynagrodzenia przez pierwsze trzy miesiące i 60% tej kwoty przez kolejne pół roku. W 2022 r. złożono ponad 12 tysięcy wniosków o przyznanie tego świadczenia.

**Kancelaria Senatu,
 Centrum Informacyjne Senatu,
 Dział Kontaktów z Mediami
 i Komunikacji Społecznej**

Wystawa o podziemiu obozowym

27 kwietnia, w 80. rocznicę ucieczki z niemieckiego nazistowskiego obozu Auschwitz rotmistrza Witolda Pileckiego w Teatrze Interierowym w Sankt Petersburgu została otwarta wystawa „Ruch oporu w KL Auschwitz” udostępniona przez Muzeum Auschwitz, dzięki staraniom Konsulatu Generalnego RP i Instytutu Polskiego w Sankt Petersburgu. Wystawę otworzył Konsul Generalny RP Grzegorz Ślubowski. Obecni byli przedstawiciele korpusu dyplomatycznego, petersburskiego Memoriału, p.o. dyrektora Instytutu Polskiego Joanna Ślubowska.

Ekspozycja ukazuje historię ruchu oporu w niemieckim nazistowskim obozie koncentracyjnym i zagłady Auschwitz tworzonego przez polskich więźniów wojskowych i cywilnych – m.in. działalność rotmistrza Witolda Pileckiego oraz powołanego przez niego Związku Organizacji Wojskowej, innych polskich komórek konspiracyjnych, które tworzyli reprezentanci różnych środowisk politycznych, jak również działania podejmowane przez więźniów z innych krajów.

Rotmistrz Witold Pilecki urodził się w Ołońcu w Karelii 13.05.1901 r.

Fot. E. Martynowicz

SANKT PETERSBURG

Pamięci badaczy Syberii

IRKUCK

20 kwietnia Ambasador Krzysztof Krajewski wraz z Konsulem Generalnym RP w Irkucku Krzysztofem Świderkiem złożył kwiaty pod tablicą memorialną poświęconą Janowi Czerskiemu i pozostałym polskim badaczom Syberii, która znajduje się na gmachu Muzeum Bajkału w Listwiance.

Red.

Konferencja o Syberii w Białymstoku

W dniach 20–21 kwietnia w Muzeum Pamięci Sybiru odbyła się konferencja naukowa „Syberia i Polska – miejsca wspólne w literaturze i historii”.

Organizatorzy konferencji postawili sobie za cel analizę najistotniejszych zagadnień dotyczących wielowiekowych stosunków polsko-syberyjskich. Były to m.in. paralele literackie, związki Polski i Syberii w malarstwie i muzyce, obraz Syberii w egodokumentach, mit Sybiru i zesańca czy wreszcie kultura i społeczeństwo polskie na Syberii – czasopiśmiennictwo, działania polskich badaczy, problemy adaptacji i identyfikacji syberyjskich Polaków.

Wydarzenie przyciągnęło badaczy z całej Polski, z różnym dorobkiem naukowym.

– *Dzisiaj jesteśmy kolegami, nie ma tu stopni naukowych* – mówił w czwartek 20 kwietnia na powitanie dyrektor Muzeum Pamięci Sybiru, profesor Wojciech Śleszyński. – Wszyscy

doświadczamy problemów badawczych – rosyjskie archiwa są zamknięte. Ale nie poddajemy się.

– *Przypomnę, że rok temu tutaj, w Muzeum, powołano Polsko-Kazachstańską Komisję Historyczną. Za miesiąc powstanie także komisja polsko-uzbecka. Mimo tego trudnego czasu nasza konferencja jest dowodem, że badania trzeba prowadzić dalej* – dodał.

Ernest Wyciszkievicz, dyrektor Centrum Mieroszewskiego, przyznał: – *Cieszymy się, że przykładamy się do tego spotkania. Wspieramy takie inicjatywy, chociaż badania syberyjskie są małym wycinkiem działalności Centrum.*

– *Mamy jednak na koncie kilka sukcesów, w tym upowszechnianie historii Bronisława Piłsudskiego, niegdyś we współpracy z petersburską Kunstkamerą. Wspieramy portal Świat Sybiru. Mieliśmy wielkie plany wydobywania poloników z rosyjskich archiwów – to się skończyło...* – mówił Wyciszkievicz.

Pierwszy wykład, jakiego wysłuchali zebrani, wygłosił właśnie profesor Zbigniew J. Wójcik z Komisji Badań

nad Historią Syberii Polskiej Akademii Nauk. Nie był w stanie przyjechać do Białegostoku, dlatego w czasie konferencji odtworzono przygotowane przez profesora nagranie. Wybitny badacz przedstawił wkład Polaków w cywilizowanie Syberii, podkreślając m.in., że większość stanowisk inżynierskich chociażby przy budowie kolei zajmowali właśnie Polacy.

W konferencji wziął udział dr hab. Sergiusz Leończyk, redaktor pisma „Rodacy” i portalu www.rodacynasyberii.pl, obecnie profesor w Instytucie Historii Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach.

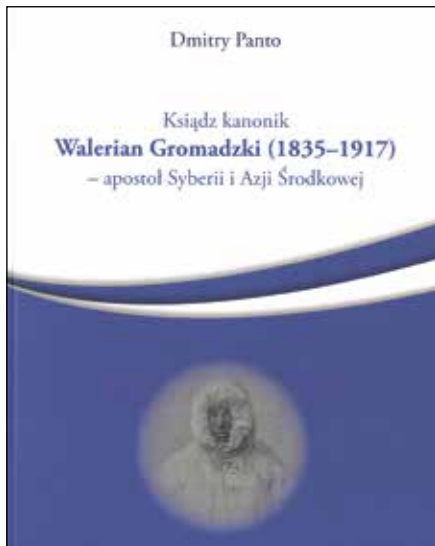
Konferencję zorganizowały Centrum Mieroszewskiego, Muzeum Pamięci Sybiru oraz Studenckie Koło Naukowe Dialogu i Współpracy ze Wschodem działające przy Katedrze Rusycystyki (na Wydziale Lingwistyki Stosowanej) Uniwersytetu Warszawskiego.

Wydarzenie było objęte patronatem naukowym Interdyscyplinarnej Komisji Badań nad Historią Syberii PAN oraz medialnym patronatem portalu Świat Sybiru (www.swiatybiru.pl).

Relacja z konferencji na stronie: <https://sybir.bialystok.pl/po-konferencji-syberia-polska/>

Ksiądz kanonik Walerian Gromadzki (1835–1917) – apostoł Syberii i Azji Środkowej

Dmitry Panto, Ksiądz kanonik Walerian Gromadzki (1835 – 1917) – apostoł Syberii i Azji Środkowej, Polskie Towarzystwo Ludoznawcze, Wrocław 2022, ss. 122.

Monografia wydana w serii „Biblioteka Zesłańca”, tom 32. Recenzenci: dr hab. Sergiusz Leończyk, prof. UPH w Siedlcach, dr hab. Adam Pomieciński, prof. UAM w Poznaniu.

Z recenzji

dr hab. Sergiusza Leończyka:

Praca jest dosyć ciekawa i merytorycznie dobrze napisana. Monografia została napisana w oparciu o układ chronologiczno-problemowy. Składa się ona ze wstępu, 5 rozdziałów, aneksu, w którym zamieszczone zostały wybrany teksty, listy oraz krótkie artykuły autorstwa ks. Waleriana Gromadzkiego. Oprócz tego załączono ciekawą kolekcję fotografii reprezentującej księdza, kościoły, które on wybudował oraz miejsca, w których ksiądz przebywał.

Autor potrafił połączyć barwną narrację z wymogami pracy naukowej.

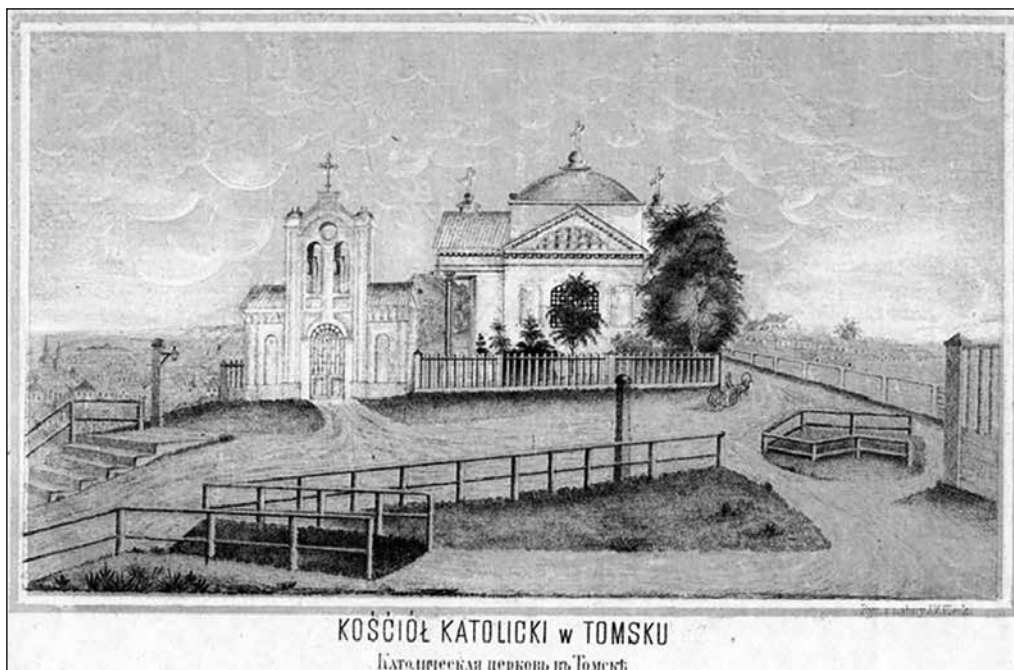
Autor postawił zadanie napisania pełnej biografii księdza Gromadzkiego. Zazwyczaj opisywana była tylko część jego życiorysu. Wyjątkiem z tego jest próba napisania pełnego życiorysu Waleriana Gromadzkiego, która miała miejsce w 50. rocznicę jego święceń kapłańskich. Biografia ta ukazała się w ciągu 1909 r. na łamach „Przeglądu Katolickiego” pod tytułem „Pół wieku pracy kapłańskiej”. Praca ta niestety, zdaniem wielu badaczy, obfituje w hagiograficzne wtrącenia, nieścisłości, przekłamania

NOWE KSIĄZKI

i naciąganie faktów na użytek kreowanego bohaterskiego obrazu kanonika Gromadzkiego. Oprócz tego obejmuje ta biografia okres do 1909 r. Ostatnie lata życia do roku 1917, które były dosyć ciekawe i obfite w wydarzenia, nie zostały jeszcze opisane. Autor całość dorobku bibliograficznego podzielił na kilka grup: publikacje napisane za życia księdza Gromadzkiego; publikacje napisane w czasach sowieckich i PRL; publikacje współczesnych rosyjskojęzycznych (i tu warto podkreślić polonijnych!) i polskojęzycznych historyków. Autor ma rację dzieląc bibliografię na te 3 grupy, bo każda ta grupa badała biografię ks. Gromadzkiego pod wpływem czasu i ideologii (jeżeli chodzi o 2 grupę).

Autor umiejętnie wykorzystał materiały archiwalne, pochodzące z zasobów polskich archiwów – AGAD, rosyjskich – GARF (Moskwa), RGIA (Sankt Petersburg), GAOO (Omsk), GATO (Tomsk), archiwów ukraińskich – obwodowe archiwa Żytomierza, Łucka i państwowe archiwum w Kijowie oraz archiwum białoruskiego – NIAB.

Uważam, że powstała dosyć ciekawa praca, biografia księdza kanonika Waleriana Gromadzkiego, duszpasterza Polonii syberyjskiej, jednego z najważniejszych działaczy ruchu polonijnego II połowy XIX w. na Syberii.

• Walerian Gromadzki, proboszcz Tomski, we futrze podczas podróży po parafii w r. 1889.

ABAKAN

Kulturalno-Narodowa Organizacja Społeczna „Polonia” Republiki Chakacji 29 kwietnia wzięła udział w republikańskim festiwalu „Wielogłos Chakacji”. 16. Festiwal twórczości narodów zamieszkałych republiką odbył się w mieście Abaza w Górach Sajańskich w południowosyberyjskiej republice Chakacji.

„Polonia” zaprezentowała występ zespołu „Syberyjski Krakowiak” (kie-

rownik Marina Kożewnikowa, która jest również Prezesem organizacji „Polonia”). Zespół wykonał „Suite góralską”. Również polski folklor zaprezentował duet wokalny „Kwiaty”. W wykonaniu

„Polonia” w Festiwalu „Wielogłos Chakacji”

tego zespołu widzowie wysłuchali piosenkę „W moim ogródecku”.

Widzowie miasta Abaza zachwycili się bogatym polskim folklorem i wykonaniem tańców i pieśni polskich.

Uczniowie szkoły Polskiej w Dzień Kobiet

W przedzień Międzynarodowego Dnia Kobiet uczniowie młodszej grupy Szkoły Języka i Kultury Polskiej, która działa przy «Polonii» Republiki Chakacji, wzięli udział w świątecznych lekcjach. Na lekcji języka polskiego zostały przygotowane wideo życzenia dla mam i babć. Przygotowano też laurkę. Na zajęciach z plastyki pod kierownictwem nauczycielki Olgi Siedych dzieci przygotowały wiosenne rysunki.

Olga SEDYCH,
Dyrektor Szkoły kultury
i języka polskiego

Niewątpliwie do najważniejszych sukcesów Imperium Rosyjskiego na przełomie XIX i XX w. należy budowa wielkiej Kolei Transsyberyjskiej. Obecnie jest to najdłuższa linia kolejowa na świecie, która przekracza 8 stref czasowych, a całkowita długość torów wynosi 9288,8 km.

Budowa Kolei Transsyberyjskiej przyczyniła się do rozwoju handlu pomiędzy Chinami, Rosją i Europą, a w konsekwencji również do gospodarczego rozwoju Syberii i Uralu. Syberia niegdyś mało zaludniona, została zasiedlona w ramach reformy agrarnej zapoczątkowanej przez premiera Piotra Stołypina i prowadzonej w latach 1906–1914. Do jej południowych regionów wyjechały w poszukiwaniu ziemi dobrowolnie ponad 3 miliony włościan z Rosji europejskiej: Rosjan, Ukraińców, ale również Łotyszy, Estończyków i Polaków. Kolej Transsyberyjska miała ważne znaczenie

• Kolej Transsyberyjska nad brzegiem Bajkału – odcinek Utulik-Slyudyanka, 2008. Fot. Sorovas. Na licencji CC BY-SA 3.0, Wikimedia Commons.

Wkład Polaków w budowę Kolei Transsyberyjskiej na przełomie XIX–XX wieku

geopolityczne dla Rosji carskiej, później ZSRR, a obecnie dla Federacji Rosyjskiej.

19 (31) maja 1891 r. we Władywostoku carewicz Mikołaj uroczystie położył kamień węgielny pod budowę torów i datę tę uznaje się za oficjalny początek prac. Całość planowano zakończyć nie później niż w 1905 r. Jednak nie przewidziano trudnych warunków budowy, wojny rosyjsko-japońskiej i wydarzeń rewolucji 1905 r. Wszystko to miało wpływ na termin zakończenia inwestycji, która została oficjalnie sfinalizowana 5 (18) października 1916 r., jedenaście lat po pierwotnie planowanym terminie. Od tego dnia pociągi mogły przejechać przez całe terytorium Rosji: od Sankt Petersburga do Władywostoku.

• Prace budowlane przy Kolei Wschodniosyberyjskiej w pobliżu Chabarowska 1895. Fot. Wiliam Henry Jackson, Biblioteka Kongresu.

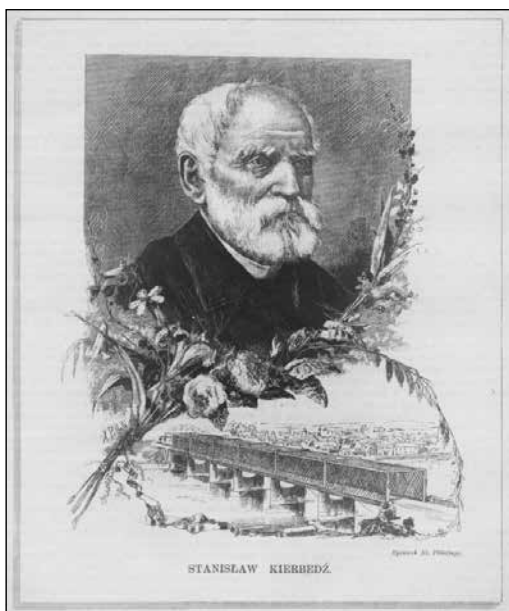
Budowa największej kolei świata wymagała nie tylko wysiłku fizycznego tysięcy robotników, ale również talentu inżynierów budujących mosty i tunele na terenie Uralu, Syberii i Dalekiego Wschodu. Znaczący wkład w budowę magistrali wnieśli Polacy – obywatele Cesarstwa Rosyjskiego, których było wielu wśród budowniczych, a przede wszystkim wśród inżynierów.

Przyczyny powstania licznego środowiska polskiej inteligencji technicznej w Rosji

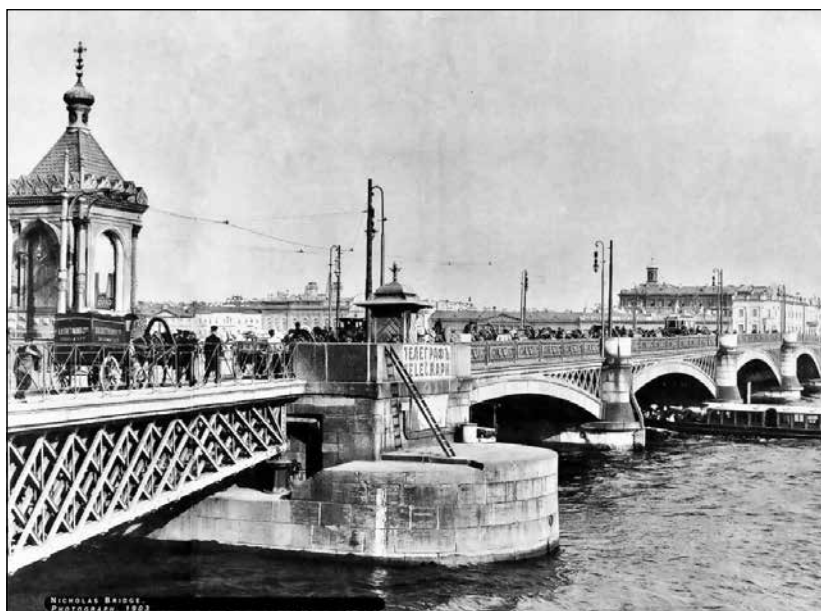
Zamknięcie uczelni polskich przez władze carskie po powstaniach: listopadowym w 1830 r. i styczniowym w 1863 r. oraz bojkot uczelni rosyjskich w Warszawie po 1905 r. spowodowały napływ w głąb cesarstwa uczonych i studentów z Królestwa Polskiego. Młodzież polska z dawnych ziem wschodnich Rzeczypospolitej oraz z innych rejonów Rosji z reguły wybierała studia na uczelniach rosyjskich. Dawały one między innymi wiele uprawnień państwowych: stypendia, pierwszeństwo w uzyskaniu pracy i awansu.

Największym skupiskiem szkół wyższych w Rosji był Sankt Petersburg, gdzie w 1861 r. istniało 15 wyższych uczelni, a w początkach roku akademickiego 1914/15 było ich już 35. Studiowało na nich około 41 700 osób, w tym około 3 000 Polaków. Największą popularnością wśród nich cieszyły się studia uniwersyteckie i medyczne, ale tuż za nimi plasowały się petersburskie uczelnie techniczne. Postępujące dosyć szybko w ostatnich dziesięcioleciach XIX w. uprzemysłowienie Rosji sprzyjało tworzeniu intratnych posad dla inżynierów i architektów w coraz liczniejszych fabrykach, hutach, kopalniach i w kolejnictwie.

Polacy podejmowali studia techniczne przede wszystkim w założonym w 1828 r. Petersburskim Instytucie Technologicznym. Dużą renomą cieszył się w świecie inżynierskim i naukowym założony w 1809 r. Instytut Inżynierów Komuni-

• Stanisław Kierbedź [1889].
Mazowiecka Biblioteka Cyfrowa.

• Most zbudowany na rzece Newa według projektu S. Kierbedzia. 1900–1917.
Fot. K. Bulla. Wikimedia Commons.

kacji. Szczególnie duży napływ Polaków na tę uczelnię miał miejsce w latach 70. XIX w. Na przykład w roku akademickim 1875/76 stanowili oni 20 proc. ogółu studiujących. Mimo wprowadzenia w 1884 r. dziesięcioprocentowego limitu dla katolików, liczba młodzieży polskiej w Instytucie nigdy nie spadała poniżej 10 proc. ogólnej liczby studentów.

W 1902 r. rozpoczęły się zajęcia w Instytucie Politechnicznym (popularnie zwanym politechniką). W 1913 r. studiowało w nim około 300 Polaków. Na podstawie spisów sporządzonych w dwudziestolecie międzywojennym można sądzić, że łącznie tyluż uczelnię tę ukończyło.

Wśród pozostałych (choć mniej znaczących) przyczyn masowego obsadzenia stanowisk inżynierskich i technicznych na budowie Kolei Transsyberyjskiej przez Polaków należy wyodrębnić nacjonalizację Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej w 1912 r. W jej wyniku zwolniono z pracy tysiące polskich kolejarzy i inżynierów. Wielu z nich zaczęło szukać pracy na Kolei Transsyberyjskiej i Kolei Wschodniochińskiej.

Polacy na budowie kolei w Rosji

Polaków spotykamy już w gronie budowniczych pierwszych kolei w Rosji. Romuald Zaćwilichowski wraz z Konstantym Jankowskim budowali Kolej Mikołajewską, która w 1851 r. połączyła Sankt Petersburg z Moskwą. Wielu inżynierów i architektów pochodzenia polskiego pracowało przy budowie Kolei Petersbursko-Warszawskiej i innych odcinków tras kolejowych. Ważną postacią wśród inżynierów Polaków był wybitny specjalista w zakresie budowy mostów i kolei Stanisław Kierbedź (1810–1899). Kierbedź urodził się w guberni kowieńskiej w rodzinie drobnej szlachty. Rozpoczął studia na Uniwersytecie Wileńskim. Studiów tych nie ukończył i przeniósł się do Petersburga, do Instytutu Inżynierów Komunikacji. Naukę zakończył w 1831 r. i przez 9 lat wykładał budownictwo i mechanikę stosowaną na kilku uczelniach

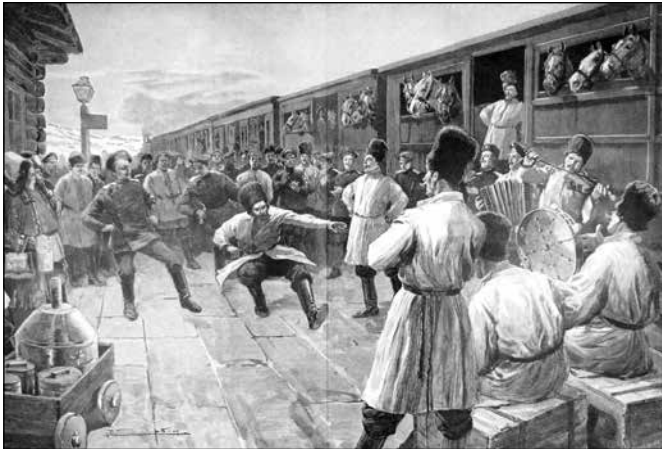
petersburskich. Zastąpił jako inżynier mostu Mikołajewskiego (obecnie Błagowieszczeński – dop. red.) na rzece Newie w Sankt Petersburgu. Most ten zaprojektował jeszcze w 1841 r., a budowa trwała do 1850 r.

Kierbedź aktywnie przyczynił się do rozbudowy infrastruktury kolejowej w Rosji. Jego poglądy i dzieło kontynuował bratanek – Stanisław Kierbedź junior (1845–1910). Na przełomie XIX i XX w. był on naczelnikiem Kolei Władykaukaskiej, łączącej Rostów z Władykaukazem, a potem wiceprezesa Kolei Wschodniochińskiej. Z jego inicjatywy powstało w warsztatach kolejowych w Rostowie siedem nowych typów parowozów. Przyczynił się on również do budowy nowych linii kolejowych na Kaukazie i Dalekim Wschodzie, a także do powstania połączenia kolejowego Kraju Zakaukaskiego z centralną Rosją, poprzez przedłużenie linii Rostów-Władykaukaz brzegiem Morza Kaspijskiego do Tyflisu.

Jednak najważniejsze były dokonania Polaków przy budowie Kolei Transsyberyjskiej. Naczelnikiem budowy Kolei Środkowsyberyjskiej był Ernest Bobieński. Skomplikowane i odpowiedzialne prace przy budowie mostów kolejowych przez rzeki Tobol, Iszym i Irtysz powierzono inżynierom Polakom – Wieńczysławowi Bersowi, Antoniemu Litwińskiemu i Stanisławowi Olszewskiemu – doświadczonym pracownikom, którzy pełnili nadzór techniczny nad budową tych mostów. Stał na ich budowę była dostarczana z uralskich fabryk pod nadzorem inżyniera Augusta Salmanowicza. Dostawą materiałów na miejsce budowy i regulowaniem ruchu pociągów roboczych zajmował się kierownik tymczasowej eksploatacji Kolei Zachodniosyberyjskiej inżynier Władysław Pawłowski.

Na początku XX w. prawie cała transsyberyjska kolej, od Czelabińska do Władywostoku, była już gotowa. Pozostawał jedynie nieukończony odcinek wokół Bajkału. Pociągi dojeżdżały do jeziora, skąd przeprowiano je na drugi brzeg specjalnym promem. Zimą układano szyny na lodzie i przetaczano po nich wagony. W 1899 r. postanowiono rozpocząć budowę

• *Kozacy tańczący rosyjskie tańce narodowe na trasie Kolei Transsyberyjskiej, 1904. Autor nieznan, Wikimedia Commons*

trasy kolei żelaznej – od Irkucka, wzdłuż brzegu Bajkału, do stacji Mysowaja – o długości ponad 240 km.

Naczelnikiem budowy mianowano inżyniera Bolesława Sawrymowicza, który wcześniej był kierownikiem linii kolejowej Ufa – Złatoust, oraz (do 1894 r.) kierownikiem Kolei Amurskiej. Sawrymowicz opracował projekt i osobiście zaangażował się w budowę tego odcinka, który został nazwany Koleją Krugobajkalską. W 1905 r. budowę zakończono i został on naczelnikiem tej trasy. Linia kolejowa wijąca się nad brzegiem jeziora stanowi wybitne osiągnięcie w zakresie budownictwa kolejowego.

Ważną rolę odgrywali budowniczy mostów na burzliwych rzekach syberyjskich. Wśród nich znalazł się inżynier Aleksander Miłosz (ojciec poety Czesława Miłosza) – absolwent Politechniki Ryskiej. W 1913 r., wraz z rodziną, osiadł w Krasnojarsku, ponieważ miał roczny kontrakt rządowy. Dwuletniego Czesława (urodzonego w Szetejniach 30 czerwca 1911 r.) przywiozła do Krasnojarska niania. Spędził tam kolejne 2 lata. Swoją pobyt wspominał w „Rodzinnej Europie”, a także w licznych wywiadach i wierszach.

Z nogą na stopniu, uczepliwszy się drzwiczek, wydawałem przeraźliwe ryki, nie można było mnie oderwać, a szofer w liberii śmiał się. Żeby coś się pamiętało z tak wczesnego dzieciństwa, wydaje się nieprawdopodobne, a jednak przysięgłbym, że widzę brzeg chodnika i błyszczący lakier. Wiele dni spędzają w wagonie Kolei Transsyberyjskiej: jadą przez Moskwę, Niżny Nowogród i Omsk, a imperium zdaje się nie mieć końca. Rosja sprowadza maszyny rolnicze, buduje fabryki i drogi, próbuje eksploatować bogactwa Syberii.

W roku 1914, z powodu wybuchu I wojny światowej, rodzina wróciła do Szetejni.

Kolej Wschodniochińska była eksterytorialnym odcinkiem kolejowym – projektem geopolitycznym realizowanym przez Cesarstwo Rosyjskie w czasie budowy wielkiej Kolei Transsyberyjskiej. Faktycznie odcinek ten jest częścią Kolei Amurskiej. Kolej ta odchodziła od wielkiej Kolei Transsyberyjskiej w pobliżu miasta Czyta i prowadziła przez Chiny, a dalej – przez rzekę Sungari – do Władywostoku i na południe do Port Artur. Na rozwidleniu tych tras powstało miasto Harbin, zaprojektowane przez inżyniera Adama Szydłowskiego na polecenie Stanisława Kierbedzia. Koordynatorem prac

przy budowie Harbinu w latach 1901–1905 był Ludwik Czajkowski, który wcześniej był naczelnikiem oddziału budowy Kolei Południowoussuryjskiej. Wspierali go w tym projekcie polscy inżynierowie: Karol Weber i Walenty Wells. Z kolei w Zarządzie Głównym Kolei Wschodniochińskiej w latach 1911–1918 pracował inżynier Stanisław Kwiryn Miller. Ważne dla budowy kolei prace wykonywał inżynier Stefan A. Offenberg, kierownik prac przy budowie odcinka pomiędzy górami Chingan a rzeką Nonni, późniejszy naczelnik służby drogowej, a w latach 1921–1924 – zastępca dyrektora Kolei Wschodniochińskiej do spraw technicznych. Pod kierownictwem Offenberga i Kierbedzia został zbudowany tunel chingański o długości ponad 3 km.

Budową trasy pomiędzy Harbinem a Port Artur zajmował się inżynier Teofil Hirszman. Ogromne znaczenie dla połączenia Kolei Wschodniochińskiej z Koleją Środkowoamurską miała trasa biegnąca brzegiem rzeki Amur, do budowy której byli potrzebni inżynierowie-konstruktorzy mostów. I tu również wiedli prym Polacy. Wśród nich był Michał Hieropolitański, który kierował budową najdłuższego wówczas mostu w Eurazji – na Amurze pod Chabarowskim. Most składał się z 20 przęseł liczących razem 2598 metrów długości. W trakcie prac budowlanych na moście doszło do tragicznego wypadku, w którym inżynier Hieropolitański zginął. Budowę dokończył polski inżynier Antoni Płaczkowski w 1916 r. Wśród innych inżynierów i konstruktorów mostów na Amurze należy wymienić Ludwika Czapskiego i Bolesława Liberadzkiego.

Budowa Kolei Wschodniochińskiej należała do najtrudniejszych w tym czasie przedsięwzięć inżynieryjnych. Skomplikowane trudności logistyczno-inżynieryjne napotykaną w jej trakcie wymagały zatrudnienia dobrze przygotowanych inżynierów i konstruktorów. I tu trzon stanowili absolwenci petersburskiego Instytutu Inżynierów Komunikacji. Stanisław Kierbedź, wówczas wiceprezes Zarządu Kolei Wschodniochińskiej, według badaczy historii kolejnictwa, miał faworyzować Polaków przy obsadzie inżynieryjnych i kierowniczych. Dzięki temu w Harbinie powstała polska kolonia, składająca się z inżynierów, kolejarzy, robotników

• *Kolej Transsyberyjska, zachodnia strona stacji Khilok, obwód czytyjski, 1903. Autor nieznan, Wikimedia Commons.*

• Kolej Transsyberyjska. Odcinek wokół jeziora Bajkał, 2017.
Fot. Wojciech Sleszyński.

• Kolej Transsyberyjska. Odcinek wokół jeziora Bajkał, 2017.
Fot. Wojciech Sleszyński.

i przedstawiciele innych zawodów. Polonia harbińska istniała na tym terenie do lat 60. XX w. Jest dobrze opisana w licznych pamiątkach oraz pracach popularno-naukowych autorstwa Edwarda Kajdańskiego, Marka Cabanowskiego i Adama Winiarza.

Polscy kolejarze na Syberii i Dalekim Wschodzie po wybuchu I wojny światowej i rewolucji 1917 r.

Wydarzenia I wojny światowej sprowadziły na tereny Syberii rzesze uchodźców z ziem polskich, a później także jeńców narodowości polskiej z armii pruskiej i austro-węgierskiej. Byli wśród nich również kolejarze i inżynierowie. Przed wybuchem rewolucji 1917 r. na Syberii przebywało 300–500 tys. Polaków. Zwiększenie diaspory polskiej doprowadziło do powstania sporej liczby organizacji polonijnych, związków i zrzeszeń. Były to przede wszystkim organizacje wojskowe w Mandżurii, Irkucku i Władywostoku. Oprócz organizacji wojskowych, powstawały zawodowe organizacje polonijne, wśród których przodowały organizacje kolejarzy.

• Mapa kolei Transsyberyjskiej, 2019. Autorzy OpenStreetMap współautorzy OpenStreetMap, Natural Earth Tom Patterson, Nathaniel Vaughn Kelso i inni współtwórcy oraz Renderowanie mapy Pechristener using QGIS, Wikimedia Commons.

W 1918 r. został powołany Związek Kolejarzy Polskich w Harbinie – zrzeszający pracowników Kolei Wschodniochińskiej. W 1919 r. powstał Związek Polaków Kolejarzy w Krasnojarsku. Obecność kolejarzy miała ogromne znaczenie dla rozwoju polonijnego ruchu w mieście Wierchnieudińsk (obecnie Ułan Ude).

Od momentu odzyskania niepodległości, przybywający z Polski emisariusze zwracali się do pracujących w Rosji kolejarzy i inżynierów z apelami o pilny powrót do ojczyzny, w której brakowało wysoko wykwalifikowanych kadr. Już w marcu 1919 r. w Omsku powstał związek repatriacyjny polskich kolejarzy, który pomagał im w szybkim powrocie do kraju.

Polacy, którzy rozpoczęli swoją karierę na budowie wielkiej Kolei Transsyberyjskiej, kontynuowali z sukcesem kariery w odrodzonej Polsce.

Wkład polskich inżynierów, budowniczych i kolejarzy w powstanie wielkiej Kolei Transsyberyjskiej jest znaczący i wciąż potrzebuje dogłębnego zbadania – na podstawie analizy nie tylko pozostawionych wspomnień i relacji, ale przede wszystkim rosyjskich akt archiwalnych.

Sergiusz LEOŃCZYK,
profesor
Uniwersytetu
Przyrodniczo-Humanistycznego
w Siedlcach

Wybrana bibliografia

W języku polskim:

1. Kozyrew A., *Udział Polaków w budowie kolei żelaznych południowego Uralu i kolei Zachodnio-syberyjskiej*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki”, Tom 6, nr 2(1961), s. 288–301.
2. Orłowski B., *Kolej Transsyberyjska – wkład Polaków w jej budowę*, „Inżynier Budownictwa” 2006, nr 10 (październik), s. 46–48.

W języku rosyjskim:

1. Наумова Н.И., *Поляки-железнодорожники в освоении транссибирской магистрали (первая четверть XX в.)* [w:] *Человек-текст-эпоха. Выпуск 3. Социокультурные аспекты освоения Сибири, Томск 2008.*

NOWE KSIĄŻKI

Najnowsze opracowanie naukowe przygotowane przez dr. Dmitriya Pantę przybliży i uzupełnia trudny temat losów tysięcy Polaków, dla których koniec II wojny światowej nie oznaczał powrotu do powojennej normalności. Dokumenty i materiały zebrane w książce pozwalają lepiej zrozumieć to złożone zagadnienie.

Żołnierze Polskich Sił Zbrojnych, przemierzając szlaki bojowe na zachodzie Europy, walczyli o nową Polskę, bez jarzma totalitaryzmów. Jak się jednak okazało, decyzje polityczne podjęte przez aliantów jeszcze w trakcie konfliktu zbrojnego praktycznie przesądziły o powojennych losach kraju, który trafił do sowieckiej strefy wpływów. Mimo to wielu Polaków wierzyło, że z czasem Polska odzyska pełną suwerenność. Niestety, przez kolejne dziesięciolecia taki scenariusz nie mógł się ziścić.

„Nic już nie było takie jak przed początkiem wojny – nowy świat, nowe państwa, nowe porządki i nowe obywatelstwa. W tym całym powojennym chaosie znalazła się grupa żołnierzy PSZ, którzy zdecydowali się powrócić w swoje rodzinne strony, znajdujące się wówczas na terytorium Związku Sowieckiego” – podkreśla autor publikacji.

Dla wielu Polaków próba powrotu do ojczyzny, zamiast upragnionej wolności, oznaczała ponowną konfrontację

Nowa publikacja o deportacjach Polaków

ze stalinowską machiną eksterminacji. Konsekwencją były szykany, aresztowania i ponowne deportacje w głąb ZSRS. Mimo nowego, powojennego porządku w Europie sowieccy oprawcy nie zamierzali rezygnować z dawnych metod terroru.

Jak podkreślił w recenzji książki znakomity historyk prof. Zbigniew Wawer, zmarły w grudniu 2022 r., autor opracowania korzystał z bogatej literatury przedmiotu, co sprawia, że publikacja jest przygotowana w sposób rzetelny i wielowymiarowy. Z kolei drugi recenzent, dr hab. Jerzy Grzybowski, zwraca uwagę, że monografia wyróżnia się na tle innych publikacji pod względem merytorycznym i formalnym:

„Niebagatelną jej zaletą jest to, że autor dokonał analizy powojennych losów «andersowców» na terenie całego ZSRS, podczas gdy dotychczas przedmiotem dociekań badaczy była sytuacja tych ludzi na terenie wybranych republik sowieckich (głównie na Białorusi).

Do tej pory nikt nie podjął się zadania opracowania danego zagadnienia w tak szerokiej perspektywie geograficznej” – podkreśla recenzent.

Zasadnicza część publikacji to ponad 60 starannie opracowanych i przetłumaczonych na język polski dokumentów źródłowych. Całość poprzedzono przedmową i wstępem nakreślającym problematykę powojennych repatriacji i deportacji Polaków. Treść główną uzupełniają źródła fotograficzne, a także indeks osobowy i geograficzny.

Podwójnie deportowani... Żołnierze Polskich Sił Zbrojnych w Związku Sowieckim w latach 1945–1951 – dokumenty i materiały, wstęp i oprac. Dmitriy Panto, tłum. Gabor Chodkowski-Gyurics, Gdańsk 2022, ISBN 978-83-65957-45-0, ss. 366.

**Inf. Muzeum II wojny światowej
w Gdańsku**

*Na zdjęciu
autor opracowania Dmitriy Panto
podczas prezentacji publikacji*

X lat kościoła w Abakanie

28 maja w parafii Zesłania Ducha Świętego w Abakanie uroczystie obchodzono 3 święta – Zesłanie Ducha Świętego, X rocznicę poświęcenia budynku kościoła oraz wprowadzenie proboszcza ojca Radosława Kwarciańskiego do stopnia Dekana Dekanatu Krasnojarskiego.

Świąteczną mszę konsekrował biskup ordynariusz Diecezji Świętego Józefa w Irkucku Cyryl Klimowicz.

Uroczystość zakończono w milej rodzinnej atmosferze wspólnym piknikiem.

Olga SIEDYCH

O diecezji i parafii

Diecezja Świętego Józefa w Irkucku (*łac.* *Dioecesis Irkutscana Sancti Iosephi*; *ros.* *Епархия Святого Иосифа в Иркутске*) – diecezja Kościoła rzymskokatolickiego w Rosji.

13 kwietnia 1991 roku bullą papieską *Im pridem Decesso* z terytorium wydzielonego z diecezji władawostockiej i archidiecezji mohylewskiej powstała Administratura apostolska Syberii, której pierwszym administratorem apostolskim został Joseph Werth.

W 1999 roku nastąpił podział administratury na część Zachodnią – ze stolicą we Nowosybirsku oraz część Wschodnią ze stolicą w Irkucku. Ordynariuszem Administratury Południowej został mianowany polski misjonarz, werbista – Jerzy Mazur.

11 lutego 2002 r. Jan Paweł II bullą papieską *In beati Petri* podniósł administraturę do rangi diecezji nadając jej nazwę Diecezja Świętego Józefa w Irkucku.

Parafia Zesłania Ducha Świętego w Abakanie – rzymskokatolicka parafia znajdująca się w Abakanie, w diecezji Świętego Józefa w Irkucku, w dekanacie krasnojarskim, w Rosji. Parafia obejmuje w całości Chakasję i Tuwę – łącznie 232 110 km².

Katolicy pojawili się w Chakasji w XIX w. W latach 50. XX w., po zwolnieniu z łagrów, w Abakanie zamieszkał Polak, obywatel USA o. Walter Cizek SI, który pracował na tutejszym lotnisku. W 1963 został wymieniony na sowieckich szpiegów i wyjechał do Stanów Zjednoczonych.

Wspólnota odrodziła się po upadku Związku Radzieckiego. Podstawę wspólnoty katolickiej tworzą potomkowie Polaków, Łotyszy (Łatgalczyków), Niemców oraz przedstawiciele innych narodów zamieszkujących Chakasję.

Od 1993 r. do Abakanu dojeżdżali księża. 29 czerwca 1994 r. zarejestrowano parafię. Początkowo msze święte odprawiane były w mieszkaniach prywatnych, a następnie w zakupionym dla potrzeb parafii mieszkaniu w bloku. Od sierpnia 2004 w Abakanie na stałe rezyduje kapłan katolicki. W 2005 zakupiono dom, w którym urządzono kaplicę. W latach 2011–2013 zbudowano kościół, który konsekrował 14 lipca 2013 r. biskup diecezji Świętego Józefa w Irkucku Cyryl Klimowicz.

Spotkanie z Polonią

13 maja 2023 r. Ambasador Krzysztof Krajewski, któremu towarzyszyli konsulowie Anna Domska-Łuczak i Sławomir Łuczak, wziął udział w uroczystym spotkaniu z okazji Święta Narodowego Trzeciego Maja, Dnia Polonii i Polaków za granicą i Dnia Flagi Rzeczypospolitej Polskiej organizowanym przez Dom Polski w Moskwie. Wydarzenie zgromadziło liczne grono Polonii moskiewskiej.

W swym wystąpieniu Ambasador przekazał zebranim najlepsze życzenia z okazji świąt majowych. Wskazał, że fundamentem dla uchwalenia Ustawy Rządowej z dnia 3 maja 1791

roku była jedność narodu. Podkreślił, że ta sama jedność stanowi dziś o sile Polonii i Polaków za granicą. Jest istotnym warunkiem dla pielęgnowania polskiego języka, tradycji i kultury narodowej, zwłaszcza w obecnych niełatwych i niepewnych czasach. Wyraził słowa szacunku, uznania i wdzięczności dla wszystkich Rodaków w Rosji, którzy pomimo przeciwności i utrudnień trwają w polskości i pozostają jej wierni.

Bogaty program wydarzenia obejmował wykonania pieśni patriotycznych, powstańczych i ludowych w wykonaniu zespołu „Baški”, chóru „Skowronki”, popisy pianistyczne prezentujące muzykę Fryderyka Chopina oraz muzykę popularną, a także scenki nt. Konstytucji 3 maja oraz odwołujące się do fundamentalnych i bliskich sercu każdego Polaka pojęć Wolności, Narodu i Ojczyzny. W występ zaangażowali się również przedstawiciele najmłodszego pokolenia Polonii, którzy opiewali Polskę poezją, śpiewem i muzyką.

W zgodnej opinii uczestników dzisiejszej uroczystości różnorodność i bogactwo repertuaru oraz poziom artystyczny prezentowany przez polonijnych wykonawców nikogo nie pozostawiły obojętnym i stały na wysokim poziomie. Rodzinna atmosfera wydarzenia dostarczyła zebranim wielu wzruszeń i radości na przekór niełatwym czasem.

**Informacja i zdjęcia
Ambasady RP w Moskwie**

MOSKWA

18 maja Ambasador Rzeczypospolitej Polskiej w Federacji Rosyjskiej Krzysztof Krajewski złożył kwiaty pod pomnikiem św. Jana Pawła II, znajdującym się na terenie Wszechrosyjskiej Biblioteki Literatury Zagranicznej w Moskwie.

**Informacja i zdjęcie
Ambasady RP
w Moskwie**

103. rocznica urodzin św. Jana Pawła II

MOSKWA

Gatczyna: wizyta Konsula

Konsul Generalny RP w Sankt Petersburgu Grzegorz Ślubowski oraz p.o. dyrektora Instytutu Polskiego Joanna Ślubowska odwiedzili rzymskokatolicki kościół pw. Najświętszej Marii Panny Karmelitańskiej w Gatczynie oraz spotkali się z tamtejszym proboszczem – ks. Jerzym Glińskim. Podczas spotkania omówiono sytuację wspólnoty katolickiej w Gatczynie.

**Informacja i zdjęcia
Konsulatu Generalnego RP
w Sankt Petersburgu**

SANKT PETERSBURG

VIII ŚWIATOWY FILMOWY KONKURS HISTORYCZNY

Patria Nostra 2023

ZADANIE KONKURSOWE:

60 - sekundowy film lub animacja
na temat najważniejszych wydarzeń
z historii Polski.

KONKURS ŚWIATOWY

UCZESTNICY:

Młodzież polska i polonijna z całego Świata
3 - osobowe drużyny pod opieką nauczyciela.

TERMINY:

Przesyłanie prac do 31.08/10.2023
Gala finałowa - listopad 2023

NAGORODY:

Atradycyjne nagrody rzeczowe
otrzymują WSZYSCY uczestnicy
konkursów.

Nagrody finansowe dla 3 drużyn-laureatów.

www.konkurs-patrianostra.pl